

ISSN 2311-9306

ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

ECONOMICS STUDIES

Львів
2016

ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ

Науково-практичний економічний журнал

5 (13) листопад 2016

Засновники журналу:

Львівська економічна фундація

Про журнал:

Економічні студії
(Economics studies)

Періодичність виходу:

шість разів на рік.

Мова видання:

українська

ISSN: 2311-9306

Свідоцтво про реєстрацію ЗМІ:

КВ № 20515-10315

від 20 грудня 2013 р.

Адреса для листування:

Науково-практичний журнал

«Економічні студії»

а/с 341, м. Львів, 79000

www.lef.lviv.ua

info@lef.lviv.ua

Тел: +38 (063) 204 34 31

Науково-практичний журнал «Економічні студії» присвячений актуальним проблемам розвитку сучасної економіки та пропонує своїм читачам розмаїття високоякісної інформації в галузі економічної науки.

Видання має тематичну спрямованість в межах таких наукових спеціальностей, як світове господарство і міжнародні економічні відносини; економіка та управління національним господарством; економіка та управління підприємствами; розвиток продуктивних сил та регіональна економіка; економіка природокористування; гроші, фінанси і кредит; демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика та інші галузі економічної науки.

Цільова аудиторія журналу: вчені, викладачі, докторанти, аспіранти, студенти, економісти, бухгалтери, державні службовці та всі, кого цікавить економічна тематика.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв, назви підприємств, організацій, установ та за порушення прав інтелектуальної власності інших осіб несуть автори статей. Висловлені у цих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань. Передруки і переклади дозволяються лише за згодою автора та редакції журналу. Автори зберігають за собою всі авторські права і одночасно надають журналу право першої публікації, що дозволяє поширювати даний матеріал із зазначенням авторства та первинної публікації в даному журналі.

Редактор, коректор – Ю.С. Павленко

Комп'ютерна верстка – С.Ю. Калабухова

Віддруковано:
ГО «Львівська економічна фундація».
79000, м. Львів,
просп. В'ячеслава Чорновола, 67-г
Телефон +38 (063) 204 34 31
E-mail: info@lef.lviv.ua

Підписано до друку 30.11.2016.
Формат 70x100 1/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Обл.-вид. арк. 11,35. Ум.-друк. арк. 22,78.
Наклад 100 прим.
Замовлення № 3011/16.

ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ Фоміних В.І., Малоок І.А.....	98
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ Юрій Е.О., Манюк Н.А.....	103
ВПЛИВ РОБОТИ ФОНДОВОЇ БІРЖИ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ Морозова А.П., Батракова Т.І.....	108
ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВІТЧИЗНЯНИХ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ Крайник В.В., Мостова Ю.Б., Пономарьова О.Б.....	112
ОЦІНКА ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ПАТ «ДНІПРОВСЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ» ПЕРСОНАЛОМ ТА ОБГРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ Вороніна А.В., Ніколаєва К.М.....	117
ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГЕТИКИ НА ПРИКЛАДІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ Нужна Ю.Р., Кушнір С.О.....	122
МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ КОРПОРАТИВНОЇ БЕЗПЕКИ Отенко І.П., Преображенська О.С.....	127
ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ЗА ПДВ Охрименко Ю.Б., Дзюба О.М.....	132
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ Палагута С.С.....	136
РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ Пальчук О.І.....	141
МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ ДО КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ФАКТОРИ ВПЛИВУ Письменний М.І., Циганок В.О., Цівань І.Е.....	145
ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ Ісхакова О.М., Попова А.О., Шендрікова А.В.....	149
МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ОЦІНКИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ ПІДПРИЄМСТВА Розвора М.В.....	155
ОСОБЛИВОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В АФРИЦІ Стаканов Р.Д.....	160
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ Вудвуд В.В., Татарин А.Ю.....	164
ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ СУБКОНТРАКТАЦИИ В ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ КООПЕРАЦИИ Литовченко И.Л., Хмелярова Я.А.....	169
ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ ТА ЛІКВІДНІСТЮ БАНКУ Шелест О.Л., Кареліна К.В.....	176
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ Щедурських О.В., Батракова Т.І.....	180
РОЗВИТОК ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ Куредя Н.М., Юхновська Ю.О.....	184
УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА Вороніна А.В., Ярошенко І.Д.....	189

CURRENT STATE AND DEVELOPMENT PERSPECTIVES UKRAINE BANKING SYSTEM

Schedurskikh O.V.

Student

Zaporozhian National University

Batrakova T.I.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Finance and Credit

Zaporozhian National University

The article examines the current state of the banking system of Ukraine under the influence of external and internal factors. First, it is the dynamics of Public debt of Ukraine and Guaranteed state debt of Ukraine in the last five years, the impact of debt on the economy. Second – policy and disordered process of elimination of banking institutions through unclear legislation. Another important factor is the human factor on the demand for banking products and determine the causes of demand. Also the roblemly bank refinancing Ukraine are considered. During the study of the subject used a comparative method of analysis indicators.

Keywords: Public debt of Ukraine, refinancing, influence, elimination of bank, crisis.

УДК 338.48

РОЗВИТОК ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Куредя Н.М.

кандидат економічних наук, доцент,

Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія

Запорізької обласної ради

Юхновська Ю.О.

кандидат економічних наук, доцент,

Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія

Запорізької обласної ради

Обґрунтовано необхідність розвитку санаторно-курортної діяльності та лікувально-оздоровчого туризму в Україні, що базується на визначенні основних передумов. Досліджено сучасний стан розвитку лікувально-оздоровчих закладів Запорізької області у контексті загальнодержавної галузі туризму та рекреації.

Ключові слова: курортно-оздоровчі заклади; лікувально-оздоровчий туризм; розвиток туризму; рекреаційно-туристична галузь санаторно-курортна галузь; туризм; туристичний ринок.

Постановка проблеми. Лікувально-оздоровчий туризм є одним з найбільш стійких видових туристичних ринків України і пріоритетних напрямів, проте він найбільше потребує підтримки і скоординованого розвитку. Наявні та потенційні запаси лікувальних ресурсів, враховуючи їх якісні і кількісні характеристики, на разі повинні стати спонуканням суспільних практик відновлення здоров'я людини, подовження періоду активного довголіття та упродовження здорового способу життя. Зважаючи з одного боку на наявність в Україні рекреаційного потенціалу, а з другого враховуючи занедбаний стан санаторно-курортної галузі в Україні, а також наявні тенденції збільшення показників захворюваності населення України достатньо актуальними постають питання запровадження ефективної системи стра-

тегічного управління розвитку лікувально-оздоровчого туризму.

В сучасних умовах розвиток туризму і рекреації все більше впливає на економіку України та її регіонів. Саме це викликає підвищений інтерес багатьох вчених і фахівців-практиків до проблем розвитку рекреації і туризму. Актуальність теми обумовлена тим, що формування нового підходу до розвитку рекреаційно-туристичної галузі пов'язаний з необхідністю вирішення проблем соціально-економічного розвитку української держави, поліпшення рівня якості життя її населення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у дослідження розвитку лікувально-оздоровчого туризму та санаторно-курортної діяльності зробили відомі зарубіжні і вітчизняні вчені.

Найбільший інтерес у цьому зв'язку становлять праці М. П. Мальської, М. Б. Біржакова, І. В. Зоріна, Н. М. Ганича, О. Д. Короля, О. О. Любіцевої, В. І. Мацола, Г. А. Папіряна, А. С. Кускова, А. Д. Чудновського, О. В. Лисікової та ін. Питанням курортно-оздоровчих закладів України присвячені наукові праці В. Д. Бакуменка, І. В. Валентюк, Л. І. Давиденко, В. М. Князева, В. І. Лугового, О. Ю. Оболенського, Є. В. Ромата, Г. П. Ситника, С. В. Сьоміна, А. М. Ткаченка, О. С. Шаптала та ін. Однак попри значну кількість досліджень, недостатньо розкритими є особливості дослідження розвитку лікувально-оздоровчого туризму на регіональному рівні.

Мета дослідження. Мета статті полягає в узагальненні теоретичних засад та розробки рекомендації щодо визначення комплексу стратегічних цілей розвитку лікувально-оздоровчого туризму на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу. Лікувально-оздоровчий туризм – один з найперспективніших видів туризму України. Він розвивається за рахунок значних ресурсів: морського узбережжя, гарячих, теплих і холодних мінеральних джерел, лікувальних лиманових родовищ грязі, лісів тощо, якими багата країна. Інтерес до лікувально-оздоровчого туризму в Європі постійно зростає, що в значній мірі обумовлено демографічними тенденціями.

Проте між лікуванням, оздоровленням у санаторно-курортних і лікарняно-поліклінічних умовах мають бути відмінності, оскільки окремі компоненти не можуть замінити всього комплексу лікувально-оздоровчої дії на людину курортної місцевості. Лікувально-оздоровчими властивостями володіє вся сукупність чинників природного комплексу курортно-рекреаційної місцевості в їх взаємозв'язку і взаємодоповненні, що включає як кліматичні, так і бальнеологічні ресурси.

Санаторно-курортне лікування для певної категорії людей у сучасних умовах якоюсь мірою може стати лікувально-оздоровчим туризмом. Лікувальний туризм розглядає організацію роботи рекреаційної галузі з погляду технології подорожі та, окрім захоплюючих маршрутів різної категорії складності, обов'язково повинен ураховувати систему занять, зумовлену методами бальнео– і кліматолікування.

Поняття «лікувально-оздоровчий туризм» не має однозначного трактування. Найпростіше можна сформулювати так: лікувально-оздоровчий туризм – це подорож до курортних місцевостей з метою оздоровлення та лікування.

Мета лікувально-оздоровчого туризму – комплексне використання природних лікувальних факторів і рухової діяльності в лікувально-профілактичних цілях. Зрозуміло, що лікувальний і оздоровчий туризм часто поєднують через споріднену мету подорожі та реалізацію цієї мети на основі використання однієї бази.

Лікувально-оздоровчий туризм поділяється на лікувальний, метою якого є власне лікування, терапія, реабілітація після захворювань, і профілактичний, спрямований на підтримку організму в здо-

ровому стані і збереження балансу між фізичним і психологічним здоров'ям людини.

Узагальнюючи дослідження авторів щодо визначення поняття лікувально-оздоровчий туризму, останній слід розглядати як подорож на визначений термін з метою отримання широкого комплексу послуг, які поєднують відпочинок, оздоровлення, лікування та рекреацію.

Існує спільність думок авторів [1; 2; 3], що розвиток лікувально-оздоровчого туризму тісно пов'язаний із станом санаторно-курортної галузі, яка в теперішніх умовах зазнає певні труднощі, які пов'язані із зменшенням кількості санаторно-курортних комплексів, відсутністю їх фінансування, моральним та фізичним зносом медичного обладнання та ін. Але незважаючи на це Україна володіє багатим рекреаційним і туристичним потенціалом та має значні передумови для формування високорозвиненого рекреаційно-курортного та туристичного господарства.

Політична нестабільність в країні, глибока фінансово-економічна криза, що призвели до зростання вартості послуг при низькій якості обслуговування, обумовили скорочення попиту та зменшення завантаженості санаторно-курортних підприємств, яка на сьогодні становить близько 40%.

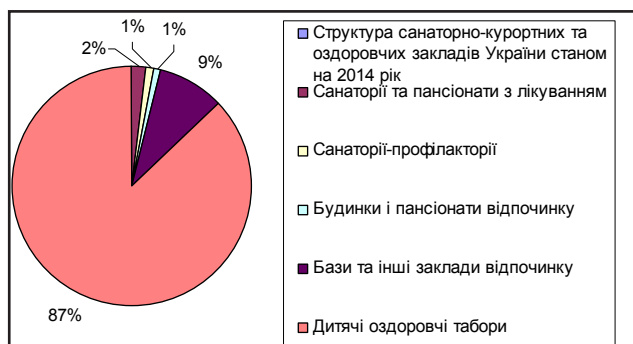
Ще однією проблемою як свідчать дослідження, є реальна загроза національній безпеці України через низький рівень народжуваності, високу захворюваність і смертність населення [1]. Найважливішими критеріями, що характеризують здоров'я населення є: 1) частота вперше виявлених випадків захворювань за рік та 2) поширеність захворювань (тобто всі випадки хвороб, виявлених у населення за рік, у тому числі вперше виявлені і хронічні, що існували раніше).

В Україні діє розгалужена система санаторно-курортних закладів, представлена санаторіями і пансіонатами з лікуванням, санаторіями-профілакторіями, будинками, пансіонатами і базами відпочинку, дитячими оздоровчими таборами.

На ці заклади покладено 2 основні функції: організація реабілітаційного та профілактичного лікування і організація рекреаційного процесу, що, передусім, полягає у розміщенні та харчуванні туристів. За цією ознакою їх можна поділити на лікувальні та оздоровчі. В Україні переважають оздоровчі санаторно-курортні заклади (рис. 1) [7].

Кожен сучасний курорт повинен поєднувати у собі природно-кліматичні умови, та установи лікувально-оздоровчого відпочинку. Установи лікувального відпочинку – санаторії, санаторії-профілакторії та пансіонати з лікуванням, а також окремо функціонуючі курортні поліклініки, водо– і грязелікарні, що обслуговують відпочиваючих, мають у своєму розпорядженні найпотужнішу матеріальну базу. Це обумовлено тим, що відпочинок рекреантів у них поєднується з лікуванням, яке вимагає серйозного медичного обладнання [4].

Україна як самостійна, незалежна держава має величезний рекреаційний потенціал. Це обумовлюється наявністю відповідних кліматичних умов (які

Рис. 1. Аналіз структури санаторно-курортних та оздоровчих закладів України станом на 2014 рік

в залежності від регіону, можуть дуже відрізнятися та наявністю рекреаційно-оздоровчої бази.

В цілому можна виділити таку спеціалізацію курортів України:

- лікування органів травлення (курорти з питними мінеральними водами) – Миргород, Моршин, Трускавець, Закарпаття, Березівські мінеральні води, Рай-Сленівка, Одеса (Куяльник), Бердянськ, Сатанів тощо;

- хвороби кістково-м'язової системи і суглобів, периферичної нервової системи, жіночих і чоловічих статевих органів – грязьові курорти: Саки, Євпаторія, Гола Пристань, Бердянськ, Слов'янськ, Куяльник, Феодосія, Маріуполь, а також курорти з радоною (Хмільник) і сірководневою мінеральною водою (Немирів) тощо;

- серцево-судинні хвороби, функціональні розлади нервової системи – Конча-Заспа, Пуща Водиця, Ворзель, Слов'янськ, Слов'яногірськ, Одеса тощо;

- лікування органів дихання – є умови для лікування в Очакові, Слов'янську тощо;

- хвороби нирок і сечевивідних шляхів – Трускавець, Березівські мінеральні води, Сатанів та ін.;

- запальні захворювання нирок – Трускавець та ін.;

- захворювання шкіри – курорти на сірководневих мінеральних водах у Львівській області (Немирів) і Закарпатті;

- захворювання на цукровий діабет – Трускавець, Миргород, Березівські мінеральні води.

Існують і спеціалізовані відділення та санаторії:

- реабілітація після інфаркту міокарда – «Лермонтовський», «Росія» (Одеса), «Карпати» (Закарпаття), «Хмільник» (Вінницька обл.), «Ювілейний» (Слов'янськ), «Металург»(Маріуполь) тощо;

- лікування травм хребта і спинного мозку, дитячого церебрального паралічу – санаторій ім. Бурденко (Саки), «Слов'янський»(Слов'янськ);

- захворювання периферичних судин – «Донбас»(Слов'янськ);

- реабілітація після інсульту – «Лермонтовський»(Одеса), «Хмільник»(Вінницька обл.), «Гай» (Харківська область);

- реабілітація після аварії на ЧАЕС – «Миргород», «Бердянськ», «Черемош» (Моршин), «Рай-Сленівка» (Харківська область), «Металург» (Маріуполь) та ін.;

- реабілітація після оперативного втручання на органах травлення – санаторій ім. М. Горького (Одеса), Миргород, Харківська область;

- лікування вібраційної хвороби – «Ударник» (Євпаторія).

Рекреаційний комплекс Запорізького регіону є одним із найпотужніших у країні. Велика історична й природна спадщина визначила розвиток рекреаційно-оздоровчої галузі як пріоритетний напрямок стратегічного плану економічного розвитку Запорізького регіону.

Тут сприятливі кліматичні умови. На узбережжі Азовського моря – зручні піщані пляжі, є джерела мінеральної води і лікувальних грязей, сконцентровані в приморських лиманах, озерах та затоках.

Загальна кількість оздоровчих закладів Запорізького регіону диференціюється залежно від спрямування оздоровчого закладу відносно середнього

Таблиця 1

Загальна характеристика лікувально-оздоровчих та курортних закладів України та Запорізької області

№ з/р	Спеціалізовані заклади	Україна		Запорізька область	
		2014 р.	2015 р.	2014 р.	2015 р.
1	Санаторії	187	184	9	9
2	Дитячі санаторії	117	111	8	7
3	Пансіонати з лікуванням	16	14	2	1
4	Дитячі заклади оздоровлення цілорічної дії, дитячі центри	18	13	–	–
5	Санаторії-профілакторії	118	79	12	10
6	Бальнеологічні лікарні, грязелікарні, бальнеогрязелікарні, включаючи дитячі	3	3	–	–
7	Будинки відпочинку	17	12	2	2
8	Пансіонати відпочинку	73	64	5	4
9	Бази відпочинку (грім турбаз) 1367	1372	117	104	
10	Оздоровчі заклади 1-2 денного перебування	12	11	–	–
	Всього	1928	1863	155	137

* Примітка: Розроблено автором на підставі <http://www.ukrstat.gov.ua/>. [8]

показника по країні. Це обумовлено природно-кліматичними та історичними факторами.

Основна маса санаторно-курортних та оздоровчих закладів Запорізького регіону орієнтована на лікування захворювань опорно-рухового апарату, сечостатевої системи, гінекологічних захворювань та захворювань шкіри. Така спеціалізація й обумовлює кількість санаторно-курортних та оздоровчих закладів у регіоні.

Важливе значення для діяльності та розвитку санаторно-курортних та оздоровчих закладів є їх продуктивність. Для рекреаційної галузі головною ознакою продуктивності є кількість оздоровлених осіб. Адже чим більше осіб буде оздоровлено в закладі за рік, тим більшим буде і дохід підприємства рекреаційної сфери. Це, в свою чергу, автоматично збільшує доходи до місцевих бюджетів та держбюджету.

Зважаючи на цей показник проаналізуємо діяльність лікувально-оздоровчих та курортних закладів України та Запорізької області щодо оздоровлення громадян за 2014–2015 рр.

У регіоні функціонує 551 санаторно-курортний заклад. Профілакторії в Запорізького регіону складають майже 8% від загального показника.

Кількість будинків та пансіонатів відпочинку в регіоні складає 2,7% від загальної кількості. Досить вагомим є показник кількості баз та інших закладів відпочинку в регіоні – 110. Цей показник на 58 одиниць (79,37%) більший за середній показник по регіонах країни. Вага баз та інших закладів відпочинку Запорізької області у загальній масі близько 80%.

Говорячи про загальну структуру кількості санаторно-курортних та оздоровчих закладів Запорізь-

кого регіону в контексті загальнодержавної динаміки, слід зазначити, що вага Запорізького регіону складає 7%. Тобто кожен 33-й оздоровчий заклад України знаходиться в Запорізькій області.

Аналізуючи рекреаційний потенціал Запорізького регіону, бачимо що, співвідношення санаторно-курортних та оздоровчих закладів Запорізького регіону відносно середнього показника по регіонах України не є рівнозначним.

Однією з форм використання лікувально-оздоровчого потенціалу може бути організація лікувального туризму і створення лікувально-профілактичних установ на базі нових перспективних лікувально-оздоровчих методів. У основі лікувального туризму повинна бути закладена лікувальна або оздоровча технологія, яка поліпшує якість життя шляхом повного задоволення потреби у відпочинку і лікуванні під час подорожі.

Висновки. Узагальнюючи наведене вище, можна зробити висновок, що:

- природно-кліматичні умови та комплекс оздоровчих закладів Запорізької області створюють чудові умови для функціонування та розвитку лікувально-оздоровчого туризму;

- санаторно-курортний та оздоровчий комплекс Запорізького регіону є одним із найпотужніших у країні;

- існує можливість для збільшення потужностей надання послуг, адже середньорічна заповнюваність оздоровчих закладів складає лише 40–50%. Це призведе до зростання прибутковості, збільшення податкових надходжень до бюджету та збільшення робочих місць у регіоні.

Література:

1. Бережна О.О. Стан і проблеми розвитку рекреаційно-оздоровчого комплексу України в період переходу до ринкових відносин / О.О. Бережна // Економіка України, 2003. – № 4, . С. 6–19.
2. Живицький О. В. Проблеми і перспективи створення курортно-рекреаційних закладів в українському Причорномор'ї. / О.В. Живицький. – Сімферополь: Економіка України, 2007. – 394 с.
3. Кифяк В. Ф. Організація рекреаційної діяльності в Україні / В.Ф. Кифяк. – Чернівці, 2003. – 300 с.
4. Кусков А. С. Курортология и оздоровительный туризм / А. С. Кусков, О. В. Лыскова. – Ростов н/Д : Феникс, 2004. – 320 с.
5. Марьяненко П. В. Организационно-экономический механизм управления на рынке лечебно-оздоровительных услуг / Марьяненко П. В. // М-во образования Рос. Федерации, С.-Петербург. гос. ун-т экономики и финансов. – [Препринт]. – СПб. : Изд-во С.-Петерб. гос. ун-та экономики и финансов, 2002. – 16 с.
6. Мацола В.І. Рекреаційно-туристичний комплекс України. Монографія. / В.І. Мацола. –Львів, 1997. – 259 с.
7. Санаторно-курортні та оздоровчі заклади України за 2014 рік: Стат. щорічник / Державна служба статистики України. Відпов. за випуск О. А. Вишнеvsька. – К., 2015. – С. 461.
8. <http://www.ukrstat.gov.ua/>.